

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
БАЊА ЛУКА
Број: 57 0 Пс 128182 20 Рев
Бања Лука, 24.11.2021. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Сенада Тице, као предсједника вијећа, Росе Обрадовић и Горјане Попадић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља Е.х. д.о.о. В.Л. – у стечају, и Н.О. из Б.Л., које заступа Заједничка адвокатска канцеларија П. Б.Л., против тужених А.б. а.д. Б.Л., и и. д.о.о. N.S. (раније Н. д.о.о. S.), које заступају Т.Ћ. и М.М., адвокати из Б.Л. ради неоснованог обogaћења и утврђења, вриједност спора 550.000,00 КМ, одлучујући о ревизији тужене А.б. а.д. В.Л., против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 128182 19 Пж од 23.6.2020. године, на сједници одржаној 24.11.2021. године, донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се дјелимично усваја и пресуда Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 128182 19 Пж од 23.6.2020. године преиначава тако, што се жалба тужене А.б. а.д. В.Л. дјелимично усваја и пресуда Окружног привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 128182 19 Пс од 25.4.2019. године преиначава у дијелу којим је утврђена ништавост одредби уговора о кредитима тако, што се одбија тужбени захтјев тужитеља Е.х. д.о.о. В.Л. – у стечају:

- да се утврди да је ништава одредба члана 3. став 3. тачка IV уговора о кредиту број: ... од 1.3.2006. године и да се обавезе тужена А.б. а.д. В.Л., да тужитељу Е.х. д.о.о. В.Л. – у стечају исплати износ од 31.875,00 КМ, са законском затезном каматом у складу са Законом о висини стопе затезне камате, од 1.3.2006. године до исплате;
- да се утврди да је ништава одредба члана 3. став 2. тачка IV уговора о кредиту број: ... од 30.9.2008. године и да се обавезе тужена А.б. а.д. В.Л., да тужитељу Е.х. д.о.о. В.Л. – у стечају исплати износ од 22.500,00 КМ, са законском затезном каматом у складу са Законом о висини стопе затезне камате, од 14.10.2008. године, до исплате;
- да се утврди да је ништава одредба члана 3. став 2. тачка VI уговора о кредиту број: ... од 14.1.2010. године и да се обавезе тужена А.б. а.д. В.Л., да тужитељу Е.х. д.о.о. В.Л. – у стечају исплати износ од 3.600,00 КМ, са законском затезном каматом у складу са Законом о висини стопе затезне камате, од 14.1.2010. године до исплате; и
- да се утврди да је ништава одредба члана 3. став 2. тачка IV уговора о кредиту број: ... од 8.12.2011. године и да се обавезе тужена А.б. а.д. В.Л., да тужитељу Е.х. д.о.о. В.Л. – у стечају исплати износ од 9.200,00 КМ, са законском затезном каматом у складу са Законом о висини стопе затезне камате, од 8.12.2011. године до исплате.

У осталом дијелу ревизија се одбија и означена другостепена пресуда у преосталом усвајајућем дијелу захтјева, којим је првотужена обавезана да првотужитељу исплати износ од 1.444.870,13 КМ, на име погрешно обрачунатих камата, се потврђује.

Захтјев тужитеља за накнаду трошкова састава одговора на ревизију, се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс 128182 19 Пс од 25.4.2019. године, одбијен је у цјелини тужбени захтјев тужитеља Н.О., док је дјелимично усвојен захтјев тужитеља Е.н. д.о.о. В.Л. – у стечају (даље: првотужитељ), у односу на тужену А.б. а.д. В.Л. (даље: првотужена), за исплату износа од 144.870,13 КМ на име погрешно обрачунатих камата, у појединачно наведеним износима, по сваком од уговора о кредитима, ближе означеним у изреци пресуде, све са законском затезном каматом на те износе од дана доспјелости сваког појединачног ануитета до исплате, а одбијен је захтјев преко досуђених износа, као и захтјев за исплату законских затезних камата, почев од дана закључења уговора о кредиту. Истом пресудом утврђена је ништавост одредаба члана 3. став 3. и став 2. тачка IV и тачка VI Уговора о кредитима означеним у изреци пресуде и првотужена је обавезана да првотужитељу, на име наплаћене накнаде за одобрене кредите исплати износе са каматом, као у изреци пресуде, док је одбијен захтјев првотужитеља, у односу на туженог i. d.oo. N.S. (раније Н. д.о.о. S.) и о трошковима поступка је одлучено као у изреци пресуде.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 57 0 Пс128182 19 Пж од 23.6.2020. године, жалба првотужене је дјелимично усвојена и првостепена пресуда укинута у дијелу којим је ова тужена обавезана да првотужитељу плати законску затезну камату, од дана доспјелости сваког појединачног ануитета до исплате и у погледу одлуке о трошковима поступка и у том дијелу предмет је враћен првостепеном суду на поновни поступак, док је жалба у осталом дијелу одбијена и првостепена пресуда потврђена у преосталом усвајајућем дијелу захтјева првотужитеља.

Првотужена ревизијом побија другостепену пресуду у усвајајућем дијелу захтјева у односу на ову тужену, због повреда одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права и предлаже да се побијана пресуда у том дијелу преиначи и одбије тужбени захтјев или укине и предмет врати на поновно суђење.

Тужитељи у одговору на тужбу предлажу да се ревизија „тужених“ одбије и да се обавежу тужени да тужитељима солидарно накнаде трошкове састава одговора на ревизију у износу од 7.936,99 КМ.

Ревизија је дјелимично основана.

Предмет спора у овој парници је тужбени захтјев тужитеља, да се обавежу тужени да им на име стеченог без основа исплате износ од 176.090,35 КМ, са законском затезном каматом, захтјев за утврђење ништавости одредби уговора, којим су уговорене накнаде на име обраде кредита и за накнаду трошкова поступка.

Расправљајући о овако постављеним захтјевима тужитеља првостепени суд је утврдио: да су првотужена и првотужитељ 17.2.2006. године закључили уговор о дугорочном кредиту број: ..., којим су овом тужитељу стављена на располагање средства у износу од 2.250.000,00 КМ, са каматном стопом од 5,75% (маржа) и шестомјесечним Euribor, на период од 10 година и да су закључили четири анекса уговора; да су исте уговорне стране 16.9.2008. године закључиле уговор о дугорочном кредиту број: ...,

којим су првотужитељу стављена на располагање средства у износу од 1.500.000,00 КМ, са каматном стопом од 5,25% (маржа) и шестомјесечним Euribor, на период од 7 година, а након тога су закључиле три анексе уговора; да су првотужена и првотужитељ 24.12.2009. године закључили уговор о дугорочном кредиту за предузетнике и предузећа (са валутном клаузулом у EUR), број: ..., којим су овом тужитељу стављена на располагање средства у износу од 360.000,00 КМ, са каматном стопом од 3,10% (маржа) и шестомјесечним Euribor (минимум 2,30%), на период од 7 година; да су првотужена и првотужитељ 23.11.2011. године закључили уговор о дугорочном кредиту (уз валутну клаузулу у EUR), број: ..., којим су овом тужитељу стављена на располагање средства у износу од 920.000,00 КМ, са каматном стопом од 6,25% (маржа) и шестомјесечним Euribora, на период од 5 година и да су 21.2.2011. закључиле анекс 1. уговора, којим је измијењена и каматна стопа; да је првотужена 29.3.2013. године обавијестила првотужитеља о отказу поменутих уговора и стању дуга по сваком од њих, те је истакла захтјев за исплату цјелокупно доспјелих износа; да су првотужена, као уступилац и i. d.oo. N.S. (тада X. д.о.о.) С., као пријемник 12.6.2017. године закључили 4 уговора о уступању потраживања, произашлих из поменутих уговора о кредиту; да је финансијски вјештак Ч.С. обрачунао коначно стање потраживања првотужитеља (од дана закључења уговора до израде налаза), у укупном износу од 176.090,35 КМ; и да су тужитељи тужбу у овој правној ствари поднијели 22.9.2017. године.

На основу овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд је закључио, да везано за садржај предметних уговора о кредиту (члан 3. уговора), Euribor или Европска међубанкарска стопа представља дневну референтну каматну стопу, по којој Банке једна другој нуде (продају) новац за посуђивање на међубанкарском тржишту за валуту EUR и да стога, предметни уговори у погледу камата чија стопа зависи од кретања Euribora, садржи одредбе о томе да ће камата у даљем периоду бити одређена од стране трећих лица, што предметну обавезу чини одредивом и допуштеном. Према налажењу истог суда, првотужена је од почетка отплате сваког појединачног кредита, до дана до којег је било предвиђено да уговорни однос траје, поступала супротно наведеној уговорној обавези која се односи на примјену и обрачун уговорене каматне стопе, чиме је за себе прибавила корист без правног основа у укупном износу од 176.090,35 КМ. Стога је, налазећи да је потраживање за период од 1.5.2006. године до 1.10.2007. године застарјело, предметну разлику на име погрешно обрачунатих камата досудио првотужитељу за период од 1.10.2007. године до 1.4.2013. године (јер су наведени уговори раскинути 29.3.2013. године), у износу од 144.870,13 КМ, са законском затезном каматом од дана доспјелости сваког појединачног ануитета до исплате (члан 210. Закона о облигационим односима „Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, те „Службени гласник Републике Српске“, број 17/93 до 74/04, даље: ЗОО), а преко тог износа је захтјев одбио као неоснован.

Другостепени суд је прихватио чињенична утврђења и правне закључке првостепеног суда, осим у дијелу одлуке о законској затезној камати - на досуђени износ разлике на име погрешно обрачунатих камата и у дијелу одлуке о трошковима поступка, па је првостепену пресуду у том дијелу укинуо и предмет вратио на поновно суђење, а у осталом дијелу је жалбу првотужене одбио и исту пресуду у преосталом дијелу потврдио.

Одлука другостепеног суда, није у свему заснована на закону.

Одредбом члана 10. ЗОО прописано је да су стране у облигационим односима слободне, у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја, да своје

односе уреде по својој вољи, а одредба члана 11. истог закона прописује равноправност уговорних страна у том односу. Уговор је закључен када се уговорне стране сагласе о битним састојцима уговора (члан 26. ЗОО), а изјава воље за закључење уговора мора бити учињена слободно и озбиљно (члан 28. став 2. ЗОО).

Из утврђења нижестепених судова произлази, да су првотужитељ и првотужена закључили напријед означене уговоре о дугорочном кредиту, уз валутну клаузулу у EUR. Ради се о уговорима из члана 1065. ЗОО, којим се банка обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено вријеме, за неку намјену или без утврђене намјене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати у вријеме и на начин како је утврђено уговором. Тим уговорима, уговорне стране су се сагласиле о битним елементима уговора (висини износа који се даје на име кредита, намјени кредита, почетку рока и начину враћања, уговорена је редовна камата и начин њеног обрачуна, рок кориштења кредита, доспјелост првог ануитета...). Према налазу поменутог финансијског вјештака првотужена је супротно одредбама предметних уговора, не примјењујући промјенљиву камату према кретању вриједности Euribora наплатила од првотужитеља камате на кредит по уговору од 17.2.2006. године, у већем износу од 97.700,38 KM од припадајућих јој камата; по уговору од 16.9.2008. године, у већем износу од 59.874,08 KM и по уговору од 23.11.2011. године, у већем износу од 18.515,89 KM од припадајућих јој камата, док је код уговора од 24.12.2009. године износ обрачунатих ануитета од стране банке, мањи од износа ануитета обрачунатих (од стране вјештака), у складу са уговором.

Предметни уговори су закључени са валутном клаузулом у EUR, на чему се заснива захтјев првотужитеља, а кредити нису одобрени у девизама. Код новчаних обавеза, основно је правило да је дужник дужан исплатити онај број новчаних јединица на који гласи обавеза (начело монетарног номинализма), изузев кад је законом одређено нешто друго (члан 394. ЗОО), или када новчана обавеза гласи на плаћање у злату или некој другој валути (члан 395. ЗОО, уговарање такозване валутне клаузуле). Ни другим прописима, који регулишу ову област, није забрањено уговарање валутне клаузуле, што значи да је валутна клаузула правно допуштено средство уговарања, поготово када се ради о дугорочним кредитима, као што је овдје случај.

Наиме, одредбом члана 3. предметних уговора о кредитима закљученим између првотужитеља и првотужене, уговорена је „редовна каматна стопа промјенљивог карактера - шестомјесечни Euribor, заокружен на слиједећу већу четвртину (фиксиран на дан 31.12. и 30.06.) + 5,75%, 5,25%, 3,10% и 6,25, што значи, да је унутар овако дефинисане каматне стопе, Euribor промјенљива категорија. Сагласно наведеним уговорним одредбама, поменути вјештак је обрачунао разлику – више наплаћеног износа на име камата због погрешног обрачуна, од почетка отплате сваког појединачног кредита, до дана израде налаза, у износу од 176.090,35 KM.

Из наведеног произлази, да је првотужена уговорену (промјенљиву) камату обрачунавала и наплаћивала у спорном периоду супротно поменутој уговорној одредби, за што није имала упориште ни у одредби члана 262. став 2. ЗОО, у вези са чланом 1065. истог закона, сагласно којим одредбама је повјерилац овлаштен да од дужника захтијева испуњење обавезе савјесно и у свему како она гласи.

Првотужитељ тужбеним захтјевом тражи да му првотужена, у извршењу своје уговорне обавезе у складу са стварном вољом израженом у предметним уговорима, врати погрешно – више наплаћене камате које није обрачунавала у складу са промјеном вриједности (падом и порастом) Еурібога, какав начин обрачуна је уговорен. Када се има у виду да ова тужена није имала правног основа у тим уговорима, а ни неког другог правног основа да од првотужитеља наплати спорни износ камата, тиме је стекла корист у наведеном износу, без правног основа (члан 210. ЗОО), како су правилно нижестепени судови правно квалификовали спорно потраживање. С тим у вези судови су правилно примијенили материјално право приликом одлучивања о приговору застарјелости потраживања, истакнутом од стране првотужене, па ревизиони приговор у овом правцу није основан.

Потраживање првотужене односи се на период од 1.4.2006. године (за кредит из 2006. године), до дана израде налаза. Међутим, нижестепени судови су, налазећи да се овдје примјењује општи застарни рок из члана 371. ЗОО, прихватили основаним приговор првотужене о застарјелости предметног потраживања за период од 1.5.2006. године до 1.10.2007. године (тужба је поднесена 29.9.2017. године), па су имајући у виду да су предметни уговори раскинути 29.3.2013. године, и по оцјени овога суда, правилно су нижестепени судови судили када су разлику погрешно обрачунатих камата досудили за период 1.10.2007. године до 1.4.2013. године, у напријед наведеном укупном износу од 144.870,13 КМ. С обзиром да је именовани вјештак обрачунао спорне износе по мјесецима за наведени период, супротно уопштеним приговорима ревидента, првостепени суд је имао основа да сабирањем тих износа, за сваки од наведена три уговора, утврди припадајуће износе претплаћених камата и то: по уговору од 17.2.2006. године, за период од 1.7.2007. године до 1.4.2013. године, у износу од 87,276,76 КМ (првотужитељ је на име камата платио 761.529,04 КМ, а према уговору је требао платити 674.252,28 КМ); по уговору од 16.9.2008. године, за период од 1.11.2008. године (као дана почетка кредита), до 1.4.2013. године, у износу од 51.986,23 КМ (који представља разлику између плаћеног износа од 81.543,31 КМ и износа који је требао платити од 75.936,17 КМ); и по уговору од 23.11.2011. године, за период од 1.1.2012. године до 1.4.2013. године, износу од 5.607,14 КМ (који представља разлику између плаћеног износа од 81.543,31 КМ и износа од 75.936,17 КМ који је према уговору требао да плати).

Слиједом наведеног, правилно су нижестепени судови судили када су о захтјеву у наведеном дијелу, судили као у изреци првостпене пресуде и за своје одлуке су дали ваљане разлоге, па не стоји приговор ревидента да су судови починили повреду члана 209. став 1. Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске“, број 58/03 до 61/13, даље: ЗПП), у вези са чланом 191. истог закона.

Насупрот томе, нижестепени судови су погрешно судили када су усвојили захтјеве првотужитеља да се утврди да су ништаве одредбе уговора и то: одредба члана 3. став 3. тачка IV уговора о кредиту број ... од 1.3.2006. године; члана 3. став 2. тачка IV уговора о кредиту број ... од 30.9.2008. године; члана 3. став 2. тачка IV уговора о кредиту број ... од 14.1.2010. године; и члана 3. став 2. тачка IV уговора о кредиту број ... од 8.12.2011. године. Ово из разлога, што банка има право да од клијента наплати накнаду трошкова за извршене банкарске услуге, у које спадају и трошкови обраде кредита, па одредбе уговора о кредиту о наплати ових трошкова, било да су ти трошкови одређени или су само одредитиви, нису ништаве, нити ове одредбе морају да садрже спецификацију трошкова односно износ сваког појединачног трошка кога је банка имала приликом обраде кредита, какво правно схватање је по овом спорном правном питању

заузео овај ревизиони суд у својој одлуци број 80 0 Мал 111035 20 Спп од 1.6.2020. године, на што ревидент основано указује у ревизији.

Уговор о кредиту (који је дефинисан чланом 1065. ЗОО), мора бити закључен у писменој форми и њиме се утврђује износ, услови давања, кориштења и враћања кредита (члан 1066. ЗОО). Те одредбе не садрже ближе уређење осталих права и обавеза уговорних страна, па ни право банке да од корисника кредита наплати трошкове поводом закључења уговора о кредиту, а како то право уговором није ни искључено, а уговор је закон за странке, уговорне странке су у обавези да уговорене обавезе испуне у свему како оне гласе, што је у складу са општим начелом облигационог права садржаном у члану 17. и са члана 262. став 1. ЗОО.

С обзиром на наведено и на чињеницу да су одредбе уговора о кредиту, којима је регулисана накнада за обраду кредита, јасне, недвосмислене и одређене, а имају правни основ у банкарским прописима и интерним актима банке (у која акта клијенти имају право увида и разјашњења свих евентуалних нејасноћа), те да другим прописима уговарање ове накнаде није забрањено, као и да су наведени уговори производ сагласно изражене воље уговорних страна, по оцјени овога суда, нису испуњени услови за утврђење ништавости побијаних уговорних одредби у смислу члана 103. у вези са чл. 105. и 47. ЗОО, како су погрешно судили нижестепени судови. Стога је правилном примјеном материјалног права, на правилно и потпуно утврђено чињенично стање, побијана пресуда у овом дијелу преиначена, као у изреци ове пресуде.

Како је побијаном пресудом дјелимично укинута првостепена пресуда у погледу законске затезне камате на досуђену разлику, погрешно обрачунатих камата и одлуке о трошковима поступка, о трошковима поступка ће се одлучивати по окончању поступка у предметној правној ствари.

Из наведених разлога, а на основу одредбе члана 248. и 250. став 1. ЗПП, одлучено је као у изреци.

Предсједник вијећа
Сенад Тица

Тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић